

Förbandsbesöksrapport Bodens artilleriregemente A 8

17 oktober 2024

Pliktrådet

Enligt förordning 2017:1249 utgör Pliktrådet det centrala medinflytandeorganet för totalförsvarspiktiga under grundutbildning. Pliktrådet, som består av fem värnpliktiga väljs på den årliga Värnpliktskongressen, företräder samtliga värnpliktiga och bedriver intresse- och rättighetsbevakning för deras räkning. Förbandsbesök är en viktig del i Pliktrådets löpande verksamhet.

Rapporten

I rapporten redovisas de intryck som gavs vid besöket. Den belyser såväl brister och utmaningar som det som fungerar väl och annat som bidrar till positiv utveckling på förbandet. Genom detta uppmuntras andra förband att ta efter goda exempel och gemensamt arbeta för att utveckla verksamheten i enlighet med utbildningens mål och främja goda utbildningsförhållanden.

Innehållet i rapporten har kommunicerats med berört förband, som har lämnat synpunkter på dess innehåll. Den utgör också en dialog med besökt förband, som får möjlighet att åtgärda fel och brister som följs upp under ett andra besök. Föreliggande rapport delges relevanta funktioner inom Forsvarsmakten. Rapporten publiceras även på www.pliktradet.se samt delges andra myndigheter och organisationer, media, riksdagen och Regeringskansliet. Rapporten reflekterar Pliktrådets syn på verksamheten.

Rapporten ligger till grund för den slutrapport som Pliktrådet författar under kvartal två.

Pliktrådets besökare:

Ella Bjurhager
Fabian Nilsson

Innehållsförteckning

Förbandsbesöksrapport Bodens artilleriregemente A 8.....	1
Plikträdet.....	1
Rapporten.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Information om förbandet	2
Sammanfattning av rapporten	2
Arbetsmiljö & säkerhet	3
Boendemiljö & vistelseutrymmen	3
Försvarshälsan.....	4
Fysisk belastning.....	4
Psykisk hälsa	4
Avbruten utbildning	5
Juridiska rättigheter och skyldigheter	5
Attityder & jargong	5
Materiel & personlig utrustning.....	6
Information & mönstring	6
Medinflytande	7
Meningsfull utbildning	7
Meningsfull fritid	8
Resor.....	8
Soldathem	8
Övrigt.....	8
Avslutning.....	9

Information om förbandet

Bodens garnison består av två regementen; Bodens artilleriregemente A 8 och Norrbottens regemente I 19. På garnisonen delas funktioner som FörSA, matsal, gym, soldathem samt övningsområden. Bodens artilleriregemente utbildar 288 värnpliktiga på tre kompanier; Stab och tross, pjäs och sensor. Förbandet har plutonsbefälselever som ryckte in i mars.

Sammanfattning av rapporten

Pliktrådets huvudsakliga erfarenheter från besöket har kommunicerats till A 8. Plikträdet föreslår att förbandet:

- Fortsätter främja en transparent säkerhetskultur och tillser att det inte finns några verksamhetssäkerhetsrisker i de värnpliktigas arbetsmiljö.
- Tillsammans med I 19 arbetar för en bättre jargong mellan värnpliktiga på Bodens garnison.

- Främjar en bättre jargong mellan värnpliktiga på A 8. Förslagsvis genom repetitionsutbildning i värdegrund och skapa diskussionsutrymme för jargong under genomförandet av Nätverk värnpliktig.
- Fortsätter att arbeta med medinflytandeorganisationen med den positiva utvecklingsanda som återfinns på A 8. Plikträdet föreslår att fokus läggs på samordningsmöten, schema inför nämnder, integrering av plutonsbefälseleverna i föregående värnpliktskulls medinflytandeorganisation och en tydligare struktur för Nätverk värnpliktiga män (NVM).
- Ser över resmöjligheter för värnpliktiga med långa resvägar och jobbar tillsammans med I 19 och F 21 för att ordna kronflyg mellan Luleå och Stockholm.
- Förbättra kommunikationen inom befälslagen gällande planering av utbildningen och i sin tur informationen som delges till de värnpliktiga.

Punkterna kommer att följas upp under andra besöket.

Arbetsmiljö & säkerhet

De värnpliktiga uttryckte vid besöket att det är långa ledtider på de felrapporter som skrivs. Exempelvis var mörkläggningsgardinerna sönder i ett logement och hade därför varit neddragna under hela sommaren. Vid dialog med kompanicheferna fick Plikträdet till sig att ansvaret för att hantera felrapporterna har flyttats runt mellan befäl. Plikträdet ser att problematiken är återkommande från föregående år och uppmanar förbandet att utveckla dialogen med Fortifikationsverket.

Plikträdet skapade sig vid besöket en bild av att förbandet har en transparent säkerhetskultur. Det hade inträffat ett fåtal vådaskott i samband med skyddsvaktsutbildningen, som enligt de värnpliktiga hanterades med öppenhet. Plikträdet blev även uppmärksammade om en incident som uppkommit under en prestationsövning. Med lite sömn och mat hade de värnpliktiga plutonsbefälseleverna kastat sina första handgranater varav en individ tappat den på sin känga. Handgranaten brände igenom attackkängan 5.11, den värnpliktige fick plastsplitter på ovansidafot och behövde sy ett flertal stygn. Förbandet är medvetna om händelsen och hade påbörjat en utredning.

På pjäskompaniet hade det tagit tid att få ut nya utrustningskort för befattningsutbildningen och vid Plikträdet besök hade inte alla fått ut den nödvändiga materielen. Exempelvis hade det bedrivits verksamhet utan väsentlig materiel som stålhattakängan. Det var även brist på utbildningsmateriel som pjäser och därför hade de värnpliktiga använt dumprar. Vid ett utbildningsmoment var en av dumprarna inte besiktade. Plikträdet uppmanar förbandet att följa upp arbetsmiljön på pjäskompaniet då detta är en verksamhetssäkerhetsrisk för de värnpliktiga.

Boendemiljö & vistelseutrymmen

De värnpliktigas boendemiljö var bristande. Majoriteten av skåpen var gamla och behövde tejpas för att kunna stängas och det var brist på civila skåp. Plikträdet uppmanar förbandet att göra en civilskåpsomfördelning. De förtroendevalda lyfte att torkrummen inte är starka nog och att det tar två till tre dagar att få utrustning torr. Därmed hade de värnpliktiga behövt hänga upp sin utrustning i logementet, vid behov av torkning. Det var även brist på antalet lektionssalar.

Det var vid besöket slut på städmaterial och Plikträdet blev upplysta om att det hade varit problem med beställningar under sommaren. Exempelvis hade leveransen av toalettpapper stannat upp.

Pliktrådet uppmanar förbandet att utforma en rutin för att städmaterial och hygienartiklar inte ska ta slut för de värnpliktiga och för plutonsbefälseleverna som genomför utbildning under sommaren.

Försvårshälsan

Försvårshälsan går under Bodens garnison och deras personalen som jobbar på A 8 är utlånade. Personalstyrkan bestod vid besöket av två kompanisjuksköterskor, en fysioterapeut, tre läkare, tre psykologer varav en är dedikerad för värnpliktiga, två medicinska sekreterare och en chef. Försvårshälsan uttryckte att de inte har möjlighet att jobba lika preventivt som de önskat. Kompanisjuksköterskorna brukar försöka komma ut i verksamheten under övningar, efter behov.

På grund av att Försvårshälsan är placerad på I 19, vilket är 3 km från regementet, har förbandet valt att placera kompanisjuksköterskorna i de värnpliktigas kaserner. Det verkade fungera bra. Förbandets förtroendevalda nämnde vid Pliktrådets besök att de får bra och tidig hjälp hos Försvårshälsan. Försvårshälsan håller även kostutbildning för de värnpliktiga på A 8.

Informationsflödet mellan Försvårshälsan och befälslagen upplevdes enligt Pliktrådet fungera bra, men att det kan fortsatt förbättras. Vid inryck sker en befälsdialog mellan Försvårshälsan och kompaniledningarna och sedan, efter varje utbildningsvecka, rapporterar även Försvårshälsan trender i de värnpliktigas hälsa. Försvårshälsan lyfte att detta skapar lyhörda befäl som anpassar verksamheten, men att det är viktigt att informationen även når ner till instruktörerna. Pliktrådet blev uppmärksam på att kommunikationen exempelvis varit bristande när Försvårshälsan skulle genomföra synkontroller för de värnpliktigas körkortsbevis. De fick då inte gå och äta middag i matsalen och efter synkontrollerna var klara behövde plutonsbefälseleverna beställa middag, från en lokal restaurang, till de värnpliktiga.

Fysisk belastning

Vid Pliktrådets besök uttryckte Försvårshälsan att det är många belastningsbesvär i år. Fysioterapeuten har även saknat information från befälslag kring belastningsplan och belastningstrappa för de värnpliktiga.

Stab- och trosskompaniet upplevde att de haft en osammanhängande fys, vilket har berott på tidsbrist. Belastningen med kroppsskydd hade varierat mellan kvinnor och män. De värnpliktiga kvinnorna hade börjat använda kroppsskydd 23 D fastän de värnpliktiga männen fortsatt använde ok:et. Det bidrog till en ojämn belastning som skapade överbelastningar i ryggen hos de värnpliktiga kvinnorna. Pliktrådet uppmanar förbandet att tillse en jämn belastning inför nästkommande värnpliktskull.

Pliktrådet uppmärksammades om att en individ hade behövt medverka under fysiskträning trots sjukdom och att en annan individ, med fyra brutna revben, hade behövt medverka under en skjutövning med full utrustning. Pliktrådet kan inte ta ställning till om det är ett utbrett problem eller inte och uppmanar förbandets värnpliktiga att lyfta det i medinflytandesparet, om det sker igen.

Psykisk hälsa

Bodens artilleriregemente har i år haft en rutin, för inrycket, där befäl har blivit ordersatta att bland annat undvika högljudda utskällningar, ouppnåeliga tidskrav samt ge fler möjligheter till

återhämtning. Förbandets förtroendevalda informerade Pliktrådet om att inrycket ändå varit stressigt med en del onödiga stressmoment. Exempelvis hade värnpliktiga blivit utskällda på grund av dålig städning, trots brist på städmaterial. Vid ett tillfälle hade även en plutonchef hotat om en indragen permission på grund av undermålig städning. Pliktrådet uppmanar förbandet att utvärdera rutinen och utveckla den till nästkommande värnpliktskull.

Värnpliktskonsulenten på A 8 hade vid inryck, till skillnad från föregående år, jobbat kvällstider när de värnpliktiga är lediga, för att de inte ska känna press över missad tjänst vid behov av samtalsstöd. Enligt Försvarshälsan har inrycket varit lugnare i år samt att antalet värnpliktiga som söker samtalsstöd varit färre än i fjol. I Pliktrådets mening har värnpliktkonsulentens närvaro bidragit på ett positivt sätt till de värnpliktigas psykiska hälsa vid inryck.

Avbruten utbildning

Vid besöket hade sju individer avbrutit sin grundutbildning varav sex gjorde det på grund av psykiska skäl. Majoriteten av de psykiska avbrotten grundade sig i en gammal eller uppkommen skada.

Juridiska rättigheter och skyldigheter

Vid besöket hade de värnpliktiga fått en kort utbildning i deras juridiska rättigheter och skyldigheter. Pliktrådet uppmanar förbandet att repetitionsutbilda i det.

Pliktrådet informerades om att sensorkompaniet hade "kasernförbud" under utbildningens fyra första veckor, vilket innebar att de värnpliktiga inte fick lämna garnisonen. De värnpliktiga kunde då inte gå och köpa raklödder och blev därmed underkända på morgonvisitationen. Pliktrådet anser att detta är en otillåten frihetsinskränkning och kommer att följa upp detta vid återbesöket.

Attityder & jargong

Under samtal med de förtroendevalda lyfte de att det finns en osund rivalitet mellan värnpliktiga på A 8 och I 19. Ett exempel som Pliktrådet uppmärksammades om var att värnpliktiga på I 19 kallar värnpliktiga på A 8:s pjäskompani för "pjäsapor", gjort ap-ljud mot dem och placerat bananer utanför deras utbildningslokaler. I Pliktrådets uppfattning är det även befäl på I 19 som spär på denna jargong. Båda regementena är väl medvetna om rivaliteten och Pliktrådet uppmanar förbanden att tillsammans arbeta för en sund jargong.

Vid inryck genomförs en värdegrundutbildning för de värnpliktiga, men jargongen mellan de värnpliktiga på A 8 hade ändå vid vissa tillfällen bestått av spydiga kommentarer och olämpliga skämt som gränsar till ovälkommet beteende. De förtroendevalda lyfte även till Pliktrådet att respekten mot dageleven måste bli bättre. Vid samtal med värnpliktskonsulenten stämde denne in med Pliktrådets uppfattning och menar att mycket av denna jargong sker inom grupper i plutonerna.

Vid besöket beskrevs befälsföringen som positiv och värnpliktiga på stab- och trosskompaniet beskrev sina befäl som hårda men rättvisa.

Materiel & personlig utrustning

Förbandets värnpliktiga använder attackkänga 5.11, känga 90, känga 08 och stålhättakängan. De förtroendevalda framförde vid besöket att attackkänga 5.11 och känga 90 orsakade avdomningar i häl och tår under deras utbildningskontroll. Attackkänga 5.11 beskrevs som en kasernkänga då den lätt går sönder och sulan släpper. Exempelvis hade en individ behövt byta sin attackkänga 5.11 redan efter en månadsanvändning och en annan individ hade fått skyttegravsfot på grund av kängan. Försvarshälsan gav uttryck för att attackkänga 5.11 orsakar mycket nageltrång hos de värnpliktiga. Detta är inte A 8 ensamma om utan problematiken kring attackkänga 5.11 ser Pliktrådet på majoriteten av Försvarsmaktens förband. Försvarshälsan på A 8 och I 19, som båda går under Bodens garnison, har börjat kartlägga korrelation mellan känga, besvär och användning av sula. Detta har de sedan tagit upp på förbandets arbetsmiljökommitté (AMK). Pliktrådet uppmanar förbandet att säkerställa att de värnpliktiga avvikelserapporterna för att även statistiken ska finnas gällande problematiken med attackkänga 5.11. Jörnkängan tilldelas inte de värnpliktiga på A 8 och den kängan ser Pliktrådet att det finns ett stort behov av på grund av förbandets geografiska placering.

Vid Pliktrådets besök var inte BH fält 1 och fält 2 tilldelade, men efter besöket har de värnpliktiga nu fått ut dessa. De värnpliktiga kvinnorna får ett underklädesbidrag om 1500 kr för att bekosta tre BH:ar, men inte några trosor. Pliktrådet ser ett behov av att underklädesbidraget även inkluderar inköp av trosor eftersom Försvarsmaktens trosor orsakar skavsår och ärrbildningar hos de värnpliktiga. A 8 tilldelar endast fem par underkläder till sina värnpliktiga och även det uttrycks som för lite.

De värnpliktiga använder både regnställ 90 och substitutet från Helly Hansen. A 8 har säkerställt att drivmedelssoldaterna har fått Försvarsmaktens regnställ 90. Vid inryck var det brist på handskar och storlekar vilket medförde att en del värnpliktiga fick ut trasiga handskar från förrådet.

A 8 har även brist på utbildningsmateriel som pjäser och bandvagnar. Befälen uttryckte att det tar mycket utbildningstid när dessa tekniska system fallerar.

Vid besöket träffade inte Pliktrådet personal från Bodens garnisons FörSA.

Information & mönstring

Många värnpliktiga på A 8 upplevde att informationen de fått om sin befattning inte stämmer överens med verkligheten. Pjäskompaniet har värnpliktiga pansarterrängbilförare, men de ska inte köra pansarterrängbil. Information om utbildning på annan ort har också varit bristande. Värnpliktiga som ska genomföra utbildning på Bergslagens artilleriregemente A 9 fick veta det bara några dagar innan påbörjad utbildning. Det har även skett en del befattningsbyten som att samtliga artillerigruppbefäl på sensorkompaniet fick byta befattning till eldledare eller förare. Pliktrådet ser ett stort behov av skriftliga befattningsbeskrivningarna för att skapa en spårbarhet i informationsdelgivningen vid mönstringen hos Plikt- och prövningsverket. Pliktrådet uppmanar även förbandet att informera de värnpliktiga direkt efter att förändring sker kring befattning eller utbildning på annan ort.

Försvarshälsan lyfte att det skulle underlätta för den värnpliktiga om syntester för körkortsbevis skulle genomföras vid mönstringen istället för på förbandet.

Medinflytande

Pliktrådet ser att A 8 har en medinflytandeorganisation som skapar en bra balans i utbildningen och ger utrymme för utveckling. Samtliga plutonsbefälseleverna (PB) får en förtroendevaldsutbildning och Försvarsmaktens centrala skyddsassistentsutbildning (CSAU). De har även ett eget medinflytandespår som sker en gång per månad. Pliktrådet gjorde ett spontanbesök på A 8 den 27 augusti och vid det tillfället hade inte plutonsbefälseleverna genomfört ett NVK möte fast än de ryckte in fem månader innan. Pliktrådet uppmanar förbandet att prioritera medinflytandespåret för PB under sommaren och att integrera plutonsbefälseleverna i den föregående värnpliktskullens medinflytande för att ge utrymme för kunskaps överlämning.

De förtroendevalda uttryckte vid besöket att deras utbildning har varit väldigt bra och skapat en trygghet i rollen som förtroendevald. Utbildningen genomfördes däremot i ett senare skede och hade med fördel kunnat planeras tidigare. Exempelvis fanns en osäkerhet i den förtroendevaldes uppgifter under plutonens timme tills utbildningen genomfördes. Skyddsassistenterna har fått Försvarsmaktens centrala skyddsassistentutbildning.

Plutonenstimme upplevdes av Pliktrådet fungera bra och återkoppling likaså. De förtroendevalda lyfte att kompaninämnd däremot inte fungerar lika bra och vid besöket hade stab- och trosskompaniet aldrig genomfört en kompaninämnd. Enligt *Försvarsmaktens föreskrifter om medinflytande för totalförsvarspliktiga* ska kompaninämnd ske en gång mer månad. Pliktrådet uppmanar A 8 att säkerställa att detta följs och att tilldela förbandets värnpliktiga ett tydligt schema med tid och plats för kommande nämnder. Att även införa samordningsmöten inför kompani- och förbandsnämnd vill Pliktrådet uppmana till då det gett bra effekt på andra förband.

Förbandet har sedan något år tillbaka genomfört Nätverk värnpliktiga, vilket inkluderar Nätverk värnpliktiga kvinnor (NVK) och Nätverk värnpliktiga män (NVM). Vid inryck sker ett gemensamt uppstartsmöte, på tjänstetid, med både NVK och NVM och ett ansvarigt befäl. Visionen är att varje möte har ett tema som båda grupperna resonerar kring och sedan får presentera för varandra i slutet. NVM upplevdes under föregående år som otydligt och A 8 har skapat en tydligare struktur för detta år, efter utvärdering från GU-kullen 2023/2024. Förbandsledningen informerade Pliktrådet om att man har planerat temaämnen som psykiskt välmående, känslor och maskulinitet. Pliktrådet ser att det fortsatt finns ett behov att förtydliga NVM för att forumet ska användas till sin fulla potential. Det kan vara genom att dela upp NVM i mindre grupper, göra det kompaniöverskridande och prata om specifika ämnen.

Meningsfull utbildning

Bodens artilleriregemente har befälsbrist, vilket har påverkat utbildningskvaliteten. Förbandets utmaning, likt de var bekanta med, är att befälen har lite erfarenhet och många har singelkompetenser. Inför kommande värnpliktskullar måste fokus ligga på kompetensutveckling. På grund av befälsbristen har en del utbildningar varit ineffektiva eller ställts in. Plutonsbefälseleverna har även tagit på sig mycket ansvar trots att de är under utbildning och enligt Försvarshälsan har de bland annat tagit beslut om vilka andra värnpliktiga som går till Försvarshälsan. PB elevernas syfte varierar också mellan de olika kompanierna. Exempelvis används PB som en instruktör på stab- och tross medan de agerar dagelev på sensor. Pliktrådet uppmanar A 8 att tillse att befäl framöver inte ger plutonsbefälseleverna ett ansvar som överträder deras utbildningsnivå samt tillser att PB arbetar på liknande sätt för att inte skapa problematik i utbildningsståndpunkt under utbildningens gång.

Under besöket fick Pliktrådet höra av de värnpliktiga att det "upplevs som om hela verksamheten drar igång först när 10 månaders är på plats". Exempelvis hade värnpliktiga PB och GB under sommaren behövt sjukmönstra på F 21 i Luleå. Många avstod då från att söka sig till Försvarshälsan för att inte missa viktig utbildningstid.

Kommunikationen inom befälslagen kan bli bättre anser Pliktrådet. De värnpliktiga har ofta fått olika direktiv eller förhållningssätt. Gruppbefälsutbildningen var inplanerad över höstlovet när de värnpliktiga hade en inplanerad ledighet och dessutom var högskoleprovet samma vecka. De som skulle gå gruppchefsutbildningen fick då välja mellan den eller att skriva högskoleprovet. Information om att Pliktrådet skulle träffa förbandets förtroendevalda under besöket nådde också de värnpliktiga först samma morgon.

Meningsfull fritid

Schemadelgivningen fungerade överlag bra men det behöver förbättras på sensorkompaniet. Exempelvis saknade de vid Pliktrådets besök veckoschema för de två närmaste veckorna. Pliktrådet uppmanar förbandsledningen att säkerställa utdelning av stomplan, veckoschema och dagsprogram till de värnpliktiga. De värnpliktiga kan då planera sin fritid och återhämtning vilket gör att de tar till sig utbildningen bättre.

Resor

Resor är ett stort stressmoment hos de värnpliktiga. Problemsträckan gäller främst resan mellan Luleå och Stockholm där de värnpliktiga behöver konkurrera om flygbiljetter med de närliggande förbanden I 19 och F 21, samt civilbefolkningen. De förtroendevalda lyfter även att individer som bor i samma stad får olika resor. Exempelvis mellan Arlanda och Stockholm får en del flygbussbiljett och andra behöver ta pendeltåg. Detta påverkar återhämtningstiden i hemmet och för en del värnpliktiga på A 8 får de precis 36 timmar i hemmet. Pliktrådet uppmanar A 8 att samarbeta med I 19 och F 21 för att tillse chartrade flyg mellan Luleå och Arlanda.

Soldathem

A 8 och I 19 delar soldathemmet som kallas Bodens soldathem O2. Det ligger utanför grindarna och är en fristående villa med gemensamma lokaler, spelrum, tvrum, musikrum och även ett rum med massagestolar. Det ligger 500 meter från de värnpliktigas kaserner och har generösa öppettider; vardag 08 - 21 och helg 10 - 22. Soldathemmet är öppet för allmänheten med begränsning till kafeterian och butiken. Soldathemmet uppskattades väldigt mycket av förbandets värnpliktiga.

Övrigt

Kommunikationen med adjutanterna beskrevs som bra och de värnpliktiga har fått information om sökbara ersättningar, samt får ut sina ersättningar i rimlig tid.

Matsalstider var en onödig stressfaktor vid inryck. Det berodde på korta tider som ges från befäl i kombination med långa matköer. Under helgerna tar maten även ofta slut. På pjäskompaniet hade man gjort en bra lösning med att matsalstiden bestäms först när siste individ satt sig ned med sin mat.

Pliktrådets broschyr *Mens i fält tips & trix* var inte utdelad vid besöket. Pliktrådet uppmanar att beställa den på Grafisk produktion och tilldela de värnpliktiga.

Inga civila c-körkort eller SeQF bevis delas ut. SeQF-bevis är Sveriges referensram för kvalifikationer och vid genomförd grundutbildning som gruppchef, kock eller undersköterska kan den värnpliktige ansöka om detta kompetensbevis från förbundet. Pliktrådet uppmanar förbundet att informera sina värnpliktiga om SeQF-bevis.

Avslutning

Pliktrådet tackar för en god dialog med förbundets förtroendevalda, Försvårshälsa, kompanichefer, LMA och förbandsledning. Även för ett bra planerat besök av regementets värnpliktshandläggare.

Ella Bjurhager
Ledamot, förbandsansvarig A 8
070-848 61 29
ella.bjurhager@pliktradet.se